

Domanovszky György

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy *725.17*

LEGYEN A VÁR

Cim: _____

a kultúra vára?

Idő *1957*

Forrás: *Magyar Nemzet*

Személy

1957. 12. 15

Helyszám

(Hely)

(ldő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Ezzel a címmel tesz javaslatot Mihályfi Ernő a Magyar Nemzet november 27-i számában. A különbség csak az, hogy én egy kérdőjelet is biggyeszték a cím után. Teszem ezt pedig azért, mert egyetértek utolsó mondatával: *»Vitassuk meg ezt a javaslatot«,* és írásának még sok más pontjával is, de ugyanakkor néhány kérdéssel nem egyezem vagy legalábbis vitázni szeretnék felettük.

Igaz megállapítás, hogy a Vár »ma már nyugtalanítóan időszerűtlen rom«, melynek azonban semmiféle »ritkasági értéke« nincs. Ritkaságnak ritkaság, de nem érték. Ebben a ritkaságban sok oly érték fekszik romokban, amit élővé kell minél hamarább tenni. Milyen szomorú tény, hogy »a személyi kultusz idejében és szellemében« zárt kormányzati negyedek akartak a Várból kialakítani és amikor végre ezt a tervet el lehetett vetni, akkor új terv nem született és a város minden pontjáról látható romot konzerváltuk. És milyen szomorú tény az is, hogy e terv végrehajtásának érdekében — mielőtt még megbukott volna —, a várásatás során feltárt sok értékes építészeti emlék újból a föld alá került.

Csak örülni lehet annak, hogy »ismét napirendre kerül a Vár sorsa« és ennek illetékes gazdája is van végre, még-hozzá olyan, aki szeretettel is foglalkozik a kérdéssel. És itt jön az alapvető kérdés, vagyis folytatni kell a vitát ott, ahol több mint két éve elakadt: *»Mi legyen a Várban?«* És itt jön Mihályfi Ernő cikkének lényege: *»legyen a Vár a kultúra vára.«* *»Központjává válna a magyar kulturális életnek és talán hamarosan olyan híre lenne, mint Mátyás király idejében volt.«*

Valóban csábító perspektíva és méghozzá sok realitással. És éppen ezért vitázzunk, keményen, de az igazságot és a valóságot keresve.

Nem ott kezdeném az érvelést a javaslat mellett, ahol Mihályfi Ernő kezdi, hogy *»két célt érnének el ezzel egyszerre«,*

vagyis a romok újjáépítését és sok kulturális intézményünknek nagy gondot okozó elhelyezését. Ő a végére hagyja, mint »egyetlen ellenérvet« azt, hogy a Vár igenis kiesik a forgalomból.

Még ha el is fogadom ezt a tényleg egyetlen ellenérvként, akkor is ez igen súlyos ellenérv, melyet a régi Sikló helyén építendő mozgólépcsővel még csak megközelítően sem lehet leszerelni.

Mindannyiunk előtt, akik múzeumokkal, kiállításokkal és más kulturális intézményekkel foglalkozunk — sokunk évtizedek óta — tudott dolog, hogy mennyire fontos tényező a látogatottság szempontjából a központi fekvés, a könnyű elérhetőség.

Miért oly látogatott a lebontásra ítélt Nemzeti Szalon? Mert központi fekvésű, ahová sokan olyanok is betérnek, akiket az éppen soronlevő kiállítás nem is érdekel különösebben. Ugyanakkor például a Múcsarnok kamaratermében rendezett kiállítást igen sokan nem nézik meg, pedig »érdekelte volna«! Ide már csak a »nagy kiállítások« vonzzák a látogatókat.

Közbevetően: a Nemzeti Szalonra egy külön cikkben szeretnék visszatérni, mert az művészeti életünk egyik legfontosabb kiállítóhelyisége, amit a Várban a legoptimálisabb lehetőségek között sem lehet pótolni.

Lehet-e a Vár a magyar kultúra vára? Lehet, de alaptétel oly közlekedés megteremtése, amit nem egy, hanem több különböző helyről kiinduló mozgólépcső és más közlekedési eszköz tesz igen könnyen hozzáférhetővé. Legyünk őszinték önmagunkhoz! Még mindig nem tartunk ott — minden elért eredmény ellenére —, hogy a nagy tömeg a kulturális intézmények eléréséért törje magát. Szembe kell jönni vele. A Vár pedig csak úgy lehet a kultúra vára, ha a nagy tömeghez szól és nem csak kis számú »beavatottakhoz«.

A vitában tehát e tételből induljunk ki, mert ez a realitás és ez szabja meg a lehetőségeket. Ha a megközelítés az elmondottak alapján nem biztosítható, akkor már eleve e kell vetnünk e megoldást. De ez ma már jó tervezéssel biztosítható.

Az »egyetlen ellenérv« mellé még egy másodikat, sőt harmadikat is állítanék. A második — és ez talán nem is ellenérv, csak kikötés —, ha a Vár a kultúra vára lesz; akkor azon a területen belül ne legyenek közigazgatási szervek irodaépületei, de még helyiségei sem. Tehát pontosan az ellenkezője legyen annak, amit az első tervezés/idején elhatároztak a zárt kormányzati negyeddal, legyen zárt kulturális negyed, félreismerhetetlenül és kizárólagosan! Nem hiszem, hogy ezt a köve-

telményt komolyabban kellene indokolni.

A harmadik már követelmény: a magánlakások számát — nem a hivatali lakásokét — fokozatosan csökkenteni kell, hogy a Vár tényleg a kultúra várává válhasson.

Egyetértek Mihályfi azon érvelésével, hogy megoldódna a Vár újjáépítése és sok kulturális intézményünk kielégítő elhelyezése. De ehhez is szeretnék valamit hozzáfűzni. A tervezésnek az egyes intézmények elhelyezésénél nem szabad szükmarkúnak lennie. Minden egyes kijelölt intézménynek, mely a Várba költözik, oly realis terjeszkedési lehetőséget kell biztosítani, mely legalább ötvenéves nyugalmi állapotot jelent számukra. Könyvtárakat, múzeumokat nem lehet minden évtizedben költöztetni! (Tudom; sok szakember szájáét fog megszabni. Én derülátó vagyok.)

Most pedig hadd térjek rá arra, amiben egyáltalában nem egyezem Mihályfi Ernő írásával. Ez pedig az a rész, amit így vezet be: *»Melyek azok az intézményeink, amelyeknek elhelyezése egyre sürgetőbb, egyre nagyobb gondot okoz?«* — Fel is sorolja őket fontossági sorrendben: *Széchenyi Könyvtár, Természettudományi Múzeum, Műszaki Múzeum, Budapesti Történeti Múzeum.* — Kulturális intézmények: *Párttörténeti Intézet, Nemzeti Szal-*

on, Népművelési Intézet, Alami Népi Együttes.

A felsorolásban véleményem szerint a könyvtár és a három múzeum elhelyezésének kérdése elsődleges a többi intézménnyel szemben, kivéve a Nemzeti Szalont, melyről, amint mondtam, külön kell igen sürgősen vitáznunk.

A könyvtár és a három múzeum közé azonban csak egyenlőségjelet lehet tenni.

Itt nincs fontossági sorrend. Egyformán fontos gyűjteményei és tanúi népünk kulturális törekvéseinek és eredményeinek.

Mint a *Néprajzi Múzeum* egyik dolgozója igen rossz néven veszem és nem értem Mihályfi Ernőt, hogy erről a múzeumról még mellékesen sem emlékezik meg. Vajon szocialista államunkban, a munkáspárt szövegség idején ez a páratlan értékű gyűjtemény, a parasztság műveltségének országos gyűjtőhelye ugyanazt a sorsot lesz kénytelen hordozni, mint a Horthy-korszakban? Vajon nem éppen olyan fontos, mint a Széchenyi Könyvtár, a Természettudományi Múzeum, a Műszaki Múzeum és a Budapest Múzeum?

Lehet a Néprajzi Múzeumról megfeledkezni? Lehet-e katasztrófális problémát — melyről külön is fogok írni — figyelmen kívül hagyni? Csak néhány napja, hogy a társberietben levő iskola a vízhiányra

való tekintettel három irodahelyiségünket vízzel elárasztotta és ami sokkal tragikusabb, világviszonylatban is jelentős Afrika-gyűjteményünk közel háromszáz darabját támadta meg a lefolyó víz, igen jelentős károkat okozva.

De a felvetett kérdés nem egy múzeum kérdése, hanem annál sokkal több, ahogyan Mihályfi Ernő a témát megadta.

Ezek szerint részéről így adnám a sorrendet — miután kiindulásként elismerem, hogy a Várból lehet kulturális centrumot alakítani:

Biztosítható-e a több oldalról való megközelítése az intézményeknek;

biztosítható-e, hogy csak kulturális intézmények lesznek itt elhelyezve és különböző közigazgatási szervek nem;

biztosítható-e, hogy a magánlakás-kérdés fokozatosan leépül;

olyan lesz-e a tervezés, mely a jelentős gyűjteményeknek legalább egy félévszázadnyi fejlődési lehetőséget biztosít?

Még valamit! Komoly hozzáértő szakemberekből álló szűk bizottság döntsön arról, melyik gyűjtemény, intézmény hol, mily terjedelemben kaphat — helyesebben kell kapnia — helyet.

Ez a kérdés nem oldható meg adminisztratív alapon!

Ily feltételekkel lehet a Vár a kultúra vára.

Domanovszky György